

NIESŁUSZNIĘ (218) *av*

W pisowni łącznej (183), w rozłącznej (35), Oba e jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w. s.v. słusznie.

Nie tak, jak być powinno, nie tak jak należy (218) :

a. *Pod względem moralnym, społecznym, prawnym; niezgodnie z prawem, ze zwyczajem, z przyjętą normą obyczajową; indecenter Mącz; nefas Calep; illicite, indebite JanStat; illegitime JanPrzyw; contra ius, contra legem, nullo iure Cn (149) :* mogli to przed Bogiem śkрито być gdy czo człowiek nie słusznie czyni, odpowiedział [*Tales*], ani to czo nie słusznie pomyśli. *BielŻyw 3; BielKron 201; Decenter, Przysłtoynie/ tráfnie/ słusznie [...]* *Indecenter, Niesłusznie. Mącz 79c; Albowiem iáwnie káždy báczyć może/ iáko nie słusznie tę władzą Biskup Rzymki z swoimi násládowniki roścíağnął WujJudConf 151; SkarŻyw 394; StrykKron 647, 782; Bo iesli idzie o wiárę/ tedy dla tey niesłusznie X. K. ná káptur woła. (marg) Wolność różnego wierzenia záwždy pod Krolmi Polskimi bywáá. (-) CzechEp 12, 8, 12 marg, 78; Prokuratory im zá swe pieniądze chowáią [*pobożne bractwa więźniom*]/ co ich Cauzy bronią/ żeby nie słusznie dręczeni/ y nakládami zbytnimi wćinieni nie byli ReszHoz 121, 140; Nuż iákie trudnoścí bywáią/ o zbiegłe poddáne/ iedni się ich niesłusznie vpomináią/ á drudzy niesłusznie poddáne cudze dźierzą/ y iáko ich nie máią/ áni mieli przyśięgáią. GórnRozm G4v, G3v; Nefas Impium facinus et execrabile quasi non fas – Niesłusznie Sromotą. Calep [693]b; Chybá iżby w tym czásie iáko wtrátcá sławy swéy dobrá y dźiedzictwá oné śpólne niesłusznie rozprażał. SarnStat 588 [*idem 631*]; *Dilacio visionis in causis simplicium iniuriarum*, zwyczajem iákimeś/ á niesłusznie śie do śádu wnioślá/ gdyż tá dilácia w práwie póspolitym nie iest/ áni może byđż *in causis simplicium iniuriarum fundum non tangentibus* pózyteczna. SarnStat 680, 12, 124 [2 r.], 182, 210, 631, 773; *VotSzl B; Iedni żebrzą niesłusznie/ y duży y zdrowi (marg) Mendicantes/ validi. (-) KlonWor 50, 54.**

W przeciwstawieniu: »słusznie ... niesłusznie« (2): *BielKron 68v; Ale ten kto chce być wierny Pánu śwemu/ ma [...] y w to pilnie wględáć/ do czego y kiedy ma wżywáć ktorego śłowá Bożego/ y to też tákże rozśádzáć/ kto go słusznie á kto nie słusznie wżywa. CzechRozm 21.*

W charakterystycznych połączeniach: *niesłusznie alienowany (2), czynić (uczynion) (2), dźiałać, dźierzyć, oddalon (3), oderwan (rozerwan) (2), odjác (odjęt) (2), pomyślic, przydany, stanowić, upominać się, używáć (2).*

Szeregi: »niesłusznie a (i) nieprzystojnie« (2): *A co Piotrá y Korneliuszá wśpominałz/ to niesłusznie y nie przysłtoynie dźiááłz. Bo śie o tym Korneliusz nie pytał/ áni mu też ná to Piotr odpowiedáł. CzechRozm 254; NiemObr 46.*

»niesłusznie i nieurzędnie« (1): *gdyby celnik o cło albo o targowe ták niesłusznie y ták nieurzędnie wybieráne/ był do ktorego śádu pozwan UstPraw Ev.*

»(-li, tak) słusznie abo (jako i, li,) niesłusznie« (3): *GórnDworz Ee5v; Bo [panowie] zápaleni chćiwóścía/ bywáią przymuśzeni do wydźieránie rzeczy cudzych/ ták słusznie iáko y niesłusznie [*per fas et nefas*] ModrzBaz 55v; trzebá [...] obaczyć/ *quo iure, quáue iniuria*, czyni to przeciw nam I.M. cokolwiek iedno czyni: słusznieli: niesłusznieli przyśtoili to I. M. ábo nie przysłtoi CzechEp 15. [*Ponadto w przeciwstawieniu 2 r.*]*

α. *Bez powodu, bez danej przyczyny, bez czyjej winy; niesprawiedliwie, niezasłużenie, krzywdząco; iniuste Vulg, PolAnt, Modrz, Calep, JanStat; inique Vulg, Modrz, Calep, JanStat; impotenter, iniuriōse Calep; gratis Vulg (110) : PatKaz III 105; BielŻyw 82; a iżby im [panom duchownym] WKM raczył rozkazać albo się nam usprawiedliwić, w czym jem winujemy, albo ukazać, że niesłusznie skarżemy krzywdy nie mając. Diar 46, 45; DiarDop 98, 99; Abowiem łye to trafia iż y Powod cząłem nie słufznie kogo winuie/ y świádkowie nie słpráwiedliwie świádczą. GroicPorz o, o, gg2 [2 r.], hh4v; áni fie bali mnoftthwá nieprzyiaćioł nieślufznie [nieślpráwiedliwie WujBib] przeciwko im ciągnących Leop 2.Mach 8/16; ieflibyłmy co my przeciwko nim ze złości nieślufznie poczynáli [contra hos si quid machinemur malum]/ ábo wzdarn ie zálmućić chćieli. Leop 3.Mach 7/6, Ps 118/78, Eccli 13/4, 2.Mach 8/17; UstPraw Kv; frózey karáni będą krolowie y przełożeni/ ktorzy nie słufznie fię w ták zacnym łwym powołániu słpráwowáli. BibRadz II 143c marg, Num 11/1; powiedział [Luter]/ gdyż ták Papięz iefł w łwoim okrucieńłtwie á niemiłofierdźiu iż przeciw mnie wydał łkazanie nieślufznie niezwyćiężyłszy mie pierwey práwem/ áni mie pozwał áni słuchał áni práwem przekonał/ Apelluię od tey krzywdy ná Koncilium BielKron 196; RejZwierc 11; WujJud 21; WujJudConf 19v; BudNT przedm c6; Gdyż Bog/ vmie Zuzánnę [...] fáłszywie z potwarzoną/ y nieślufznie ná śmierć łkazaną/ od śmierci ofwobodzić. CzechRozm 245, 102v, 128v, 217v, 244v marg, *4v; PaprPan Ff4; ModrzBaz 49v, 71v, 75, 81, 82, 140; SkarJedn 264; StryjKron 452; CzechEp kt, *4v, [1], [3], 9 (18); NiemObr 5, 7, 91, 95 [2 r.]; Tyś krzyż nie słufznie/ ná Pána łwego włożyłá/ z miáłtá z łotry ná śmierć wywiodłá ArtKanc E10; Náłáłby y ná to łpołob/ żeby tęń kto nieślufznie pożywa [!]/ y trudność namyślne adwerfarzowi zádáie/ przypláćić tego muśiał GórnRozm L, F3, L; ActReg 46, 166; Iniuriōse – Nie słufznie, skrziwdám. Calep 538b, 513b, 538a; KochFrag 45; łłowo ktore iefł w zakonie ich nápiłáne: Ze mię dáremnie (marg) nieślufznie. (—) mieli w nienawiści [Quia odio habuerunt me gratis]. WujNT Ioann 15/25; GDy kto nieślufznie nágáni łkazanie Podkomorzego/ ma dáć mu zá winę łżeść grzywien SarnStat 235 [idem 468] 468 [2 r.], 469, 475 [2 r.], 843 [2 r.], 870, 897; PowodPr 75.*

W połączeniu szeregowym (1): Tákowi wiele rzeczy zwykli czynić łákomie/ nieślufznie/ y niedbale [avare, inique, negligenter]; bo fię nieboiá/ áby kto miał/ poki oni żywi/ ná ich mieyłce náłtępowáć. ModrzBaz 44v.

W przeciwstawieniu: »słusznie ... niesłusznie« (6): KromRozm II b3v; SkarJedn 384; Bo Chriřtus Pan słufznie Fáryzeufze łtrořował: X. K. zálię nieślufznie to czyni. CzechEp 164; iż Roma zálwže słufznie sancta, á nieślufznie teraz iefł názwána od Heretykow Babilon. ReszList 165; GórnRozm I2; cořcie wy nieślufznie drugim wczynili: to ia wam słufznie czynię. SkarKaz 44a.

W charakterystycznych połączeniach: niesłusznie (u)czynić (uczynion) (15), skarżyć (się uskarżać) (2), winować (winowan) (6); niesłusznie barzo (2), mało, tak (2).

Szeregi: »niesłusznie i nie wedle Boga« (1): y to też nieślufznie y nie wedle Bogá czyni. CzechEp 55.

»niesłusznie a z krzywdą« (1): pořłáli [Grecy] s tym pořelłstwem áby Priamus dáł Helenę/ ktorą nieślufznie á s krzywdą wzyłá BielKron 57.

»krzywo i niesłusznie« (1): A wźzákże fię grunty kráść owi ludzie zdadzą/ Co krzywo y nieślufznie gránice prowadzą: Miedze odorywáią: naroźniki kopiá KlonWor 4.

»niesłusznie i nieporządnie« (1): Złodziey ten iestći káždy Miniſter haeretycki/ y ktorykolwiek nieſłufznie y nieporządnie fię wrywa do owczárni *WujNT* 349.

»niesłusznie a nieprzystojnie« (1): zelżywość kthora fię nie ſłufznie á nieprzyſtoynie ſthála [*iniuste ... factam .../ contumeliam*] nad mieyſcem ſwiętym *BibRadz 2.Mach* 8/17.

»(i) niesłusznie i (abo, ani) (nie)sprawiedliwie« [*szyk 4:1*] (5): Iest tu co chwalić/ gdy kto dla ſumnienia *Bożego/* fráunki odnoſi/ będąc nieſpráwiedliwie ábo nieſłufznie vtrapiony. *CzechRozm* 233; *CzechEp* 88, 92, 265, 421.

»niesłusznie, (i) niewinnie (a. bez winności [*czyjej*])« (2): tego dowiodę iż to wſzytko nieſłufznie/ bez winności náſzey nam czyni *CzechEp* 53; A do tego co mowifz/ gdy kogo nie ſłufznie/ y niewinnie pozywáią? *GórnRozm* 12.

»i niesłusznie i niewstydliwie« (1): Pozowie vbogi/ á zły do ziemftwá dobrego człowieká/ y nie ſłufznie/ y nie wſtydliwie. *GórnRozm* Iv.

»niesłusznie, (i) nieznoſnie« (2): prosimy, abyſ [...] nie raczył dopuſcić nas tak uciskać niesłusznie i nieznoſnie stanowi temu [*tj. duchowieſtwu*] *Diar* 45, 46.

»złoſciwie i niesłusznie« (1): Gdi to wſzytko widział Alexander co oni złoſciwie y nie ſłufznie czynili *HistAl* M3v.

»źle, (i) niesłusznie« (3): *CzechEp* 88, 102; Bo ludzie y pánowie ná vrzędách ſiedząc/ ábo z niedbálftwá nie ſądzą/ ábo źle nieſłufznie ſądzą/ ná ludzie fię ábo ná dáry oglądáiąc *SkarKaz* 2a.

β. *Nieprawowicie, nielegalnie (o dzieciach nieſlubnych)* (1) : Ich dzyączyą kthorego Czorka yey Iaduiga nyefluſchnye nabila y wączwarthek theraſz przeſchli ziwo porodziła ona zaduſzywſchi wpyalchek v gory na roftanyu zagrzebią *LibMal* 1549/48v.

b. *Pod względem logicznym, rozumowym: bez uzasadnienia rozumowego, bezpodstawnie; niedorzecznie, nieprawdziwie; niezgodnie z rzeczywistością, fałszywie; impertinenter, non recte* *Miech* (69) : nieſłufznie piſali ſtharzy aby ten lud był poſzedł z wyſpu Scandiey *MiechGlab* 49, 50; *DiarDop* 104; *GliczKſiąż* Kv; Weźmi modrzewiowéy żywice/ co ią nie ſłufznie Terpentyną zową *SienLek* 175, 199; *WujJud* 200; *BudBib* b2; *CzechRozm* 6v, 21, 30, 105v, 126v (8); *SkarJedn* 247 marg; rzecz tłufta/ á kroſtóm [...] bárzo pożyteczná: rópa támci ludzie zowią; á málo nieſłufznie/ bo guzy zmiękczywſzy/ látwie zrócić może *Oczko* 17v; áni temu [*Atanazyjuſz*] wierzył/ żeby y od ſyná duch ś. pochodzić miał. Skąd znác że nieſłufznie to *fymbolum* Athánazyuſzowi onemu iest przypifano. *CzechEp* 226; Co ácz teź Chriſtuſowi Pánu przczyta *X. K. fol.* 151. czyniąc go BOgiem mieyſcem nieogárnionym: Iednák to wſzytko nieſłufznie czyni y ſwiadectwá tego ktore iest Dzie. 17. o Bogu oycu iedynym/ nie tylko nieſłufznie/ ále práwie bárzo gwałtownie do Chriſtuſá który iest człowiek poſrzednik náſz/ náciąga. *CzechEp* 309, 6 marg, 63, 91, 149 marg, 162 (27); do Piotrá/ ktory żadney władzey y zwierzchności tákowej/ iáką mu Papieźnicy/ nieſłufznie przypifuią nie vżywał. *NiemObr* 42, 83, 111, 116; *KlonŻal* D; Nie ſłufznie tedy odſzczepieńcy dla tych ſłow Páwłowych/ wſzytkę ſpráwiedliwoſć vczynkow odrzucáią. *WujNT* 536, *przedm* 11 [2 r.], s. 80, 307, 334, 358 [2 r.] (13); Ná moim pogrzebie nie mow/ iż pogrzebaſz Sokrátéfa: bo nie ſłufznie fię to mowi [...] ále beſpiecznie mowić fię ma/ iż ciáło Sokrátéfa pogrzebaſz. *SkarKaz* 384a; *CiekPotr* 30.

W przeciwstawieniu: »niesłusznie ... słusznie« (1): A ták ty powieday/ co tego zá przyczynę kładą/ żeby mieyfcá tego pierwżzego nieśłufznie Mátheufz z Ezáialzá vżywał/ ábowiem ielli fie to pokaże że go śłufznie vżywa/ tedy fie tym sámym wywod Zydowłki zepfuie *CzechRozm* 125.

W charakterystycznych połączeniach: niesłusznie (u)czynić (5), nacięgać (3), (przy)pis(ow)ać (przypisany) (8), powiadać, przyczytać (6), stosować, uważać, używać (3), zadawać (10), (na)z(y)wać (4).

Szeregi: »głupie i niesłusznie« (1): iż zakon Zydow był dány do czáfu. [...] A przetoż głupie y nieśłufznie fie wracáią do niego. *WujNT* 659.

»niesłusznie ani prawdziwie« (1): przyłtałoli to duchowney ófobie [...] łłowá moię wywrócáć/ fzfpoćić/ nicowáć: á mnie do Zwierzchności y póspółtwá nieśłufznie áni prawdziwie odnośić *CzechEp* 77.

»i nie k rzeczy i niesłusznie« (1): gdyby to rzecz prawdziwa/ á nie máłzkárá mięfopuřtna byłá/ co fobie y nie k rzeczy y nieśłufznie przyczytáią. *CzechEp* 49.

Synonimy: **a.** bezprawnie, nieodpowiednie, nieprzystojnie, nietrafnie, niewłaśnie; **α.** bezbożnie, daremnie, nieprawie, niesprawiedliwie, niesprawnie, złościwie; **b.** fałszywie, nieprawdziwie.

Cf NIESŁUSZNO, ŚLUSZNIĘ